

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Johan Axner
0171-627077
johan.axner@enkoping.se

Plan, mark och exploateringsutskottet

Vattentjänstplan för Enköpings kommun

Förslag till plan, mark och exploateringsutskottets beslut

1. Utredningsdirektivet godkänns.

2. Samhällsbyggnadsförvaltningen får i uppdrag att ta fram en vattentjänstplan (VTP) i enlighet med utredningsdirektivet.

Ärendet

Bakgrund

Riksdagen har beslutat att varje kommun ska ha en aktuell vattentjänstplan som beskriver hur kommunen ska tillgodose behovet av allmänna vattentjänster och ta höjd för negativ påverkan från skyfall. Lagändringarna börjar gälla den 1 januari 2023. Vattentjänstplanen ska beslutas av KF senast 31 december, 2023.

Vattentjänstplanen ska inte vara juridisk bindande, den ska samrådast/ställas ut för allmänna synpunkter och beslutas av KF.

Ärendets beredning

Ärendet har förankrats i styrgrupp för vatten.

Samhällsbyggnadsförvaltningens bedömning

Vi behöver ta fram en VTP i enlighet med regelverket, vilket kommer att innebära en ökad utredningsbörda för kommunen. Arbetet behöver ske genom ett tvärasektoriellt angreppssätt. Om en plan inte finns beslutad 1 januari 2024 följer inga konsekvenser, åtminstone inte i det korta perspektivet. För oss är det viktigare att vi tar fram en så bra plan som möjlig än att den blir klar i utgången av 2023. Den VA-plan som finns beslutad är snart 10 år. Den är genomförd utifrån den vägledning som HaV har tagit fram men den behöver ändå revideras. Sammantaget kommer vi inte att kunna klara av detta inom 1 år. Därför anser vi att det är bättre för oss att sätta en realistisk tidsplan och att vi samarbetar med Översiktsplanen.

Ekonomiska konsekvenser

För att arbeta om vår VA-plan till en VTP behöver vi ta fram en skyfallskartering för våra tätorter i kommunen. En sådan kostar 400 000 kr. En del av denna kostnaden faller på VA-kollektivet och den andra delen behöver finansieras inom rambudget på samhällsbyggnadsförvaltningen.

Ett visst processtöd av konsult kommer att behövas för att ta fram en kvalitativ produkt.

För planen behöver en strategisk miljöbedömning genomföras (MKB).

Sociala och miljömässiga konsekvenser

Ändringen medför att kommuner får möjlighet att se om fastighetsägarna kan ordna egna lösningar. Kraven är inte lika högt ställda på de enskilda anläggningarna, utan det räcker att dessa kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön. Denna bedömning gäller alla vattentjänster och måste ta hänsyn till exempelvis statusen i vattenförekomster och dricksvattenkvaliteten i området. Kommunerna bör beakta det långsiktiga behovet.

Dessa planer ska också se till att samhället står bättre rustat i samband med skyfallssituationer. Alltså att tekniska VA-anläggningar och annat ska kunna skyddas från att bli förstörda i samband med sådana episoder.

Lika viktigt är det att peka ut förorenade områden som riskerar att översvämmas.

Sammantaget bör miljönyttan av planen vara betydande.

Beslutsunderlag

Utredningsdirektivet "Framtagande av vattentjänstplan (VTP)"

Läs mer på Svenskt vattens hemsida: [Från VA-plan till Vattentjänstplan - Svenskt Vatten](#)

Patrik Holm
Chef strategisk planering
Enköpings kommun

Johan Axné
Vattenstrateg
Enköpings kommun

Dokumenttitel Initiativ/förslag till satsning/utveckling		Dokumenttyp Mall	Sida: 1 (8)
Diariernr KS2023/171	Dokumentversion Version 1	Versionsdatum 20230310	Status

Utredningsdirektiv

Namn på initiativ Framtagande av vattentjänstplan (VTP)		
Avdelning Strategisk planering, med stöd av VA-avdelningen, Miljöavd, Byggavd	Beställare PLEX	Fastställd av
Referens till övergripande mål, strategier, lagkrav etc. Riksdagen har beslutat att varje kommun ska ha en aktuell vattentjänstplan som beskriver hur kommunen ska tillgodose behovet av allmänna vattentjänster och ta höjd för negativ påverkan från skyfall. Lagändringarna börjar gälla den 1 januari 2023. Vattentjänstplanen ska beslutas av KF senast 31 december, 2023. Vattentjänstplanen ska inte vara juridisk bindande, den ska samrådask/ställas ut för allmänna synpunkter och beslutas av KF. Lagförslaget syftade till att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbara vatten- och avloppslösningar samt att öka allmänhetens insyn och möjlighet att påverka den kommunala planeringen om allmänna vattentjänster. Vattentjänstplanens innehåll ska kunna anpassas efter kommunens behov och förutsättningar. Skyfallsfrågorna ska dock ingå. Vi får själva avgöra tidsperiod för planen. De nämnder som berörs av Vattentjänstplanen (VTP) är kommunstyrelsen, tekniska nämnden och miljö- och byggnadsnämnden. Ansvar för samordning kring frågorna vilar på kommunstyrelsen. Vattentjänstplanen antas av Kommunfullmäktige.		Fastställd, datum

1. Problem/behov

Kommunen har en skyldighet att ordna vattentjänster om det behövs för skyddet av människors hälsa och miljö och om bebyggelsen ingår i ett större sammanhang (6 § lagen om allmänna vattentjänster). Domstolarna har tolkat lagen, att det är frågan om ett större sammanhang vid en ansamling av 20 till 30 hus eller i vissa fall något färre. Det här har lett till intressekonflikter. Några kommuner har valt att inte tillåta vissa exploateringar och ytterligare bebyggelse på landsbygden eftersom det hade blivit dyrt att ordna vatten och avlopp och VA-avgifterna för alla i kommunen skulle behöva höjas. Möjligheten att använda särtaxa för va-avgifterna finns, men om kostnaden för en framtida anslutning bedöms som orimligt stor för fastighetsägare och exploitörer blir projekten ändå inte genomförbara. På andra håll har fastighetsägare protesterat mot att de måste betala anläggningsavgifter för att ansluta fastigheter till kommunalt VA när de själva inte ser behov av kommunens tjänster.

Pejl-ID:	Model: FSM10.1	File name: fsm026	Revised: 160901
----------	-------------------	----------------------	--------------------

Dokumenttitel Initiativ/förslag till satsning/utveckling		Dokumenttyp Mall	Sida: 2 (8)
Diariernr KS2023/171	Dokumentversion Version 1	Versionsdatum 20230310	Status

Klagomål har också framförts att fastighetsägare inte heller kan överklaga eller få frågan prövad.

Ändringen i 6 § lagen om allmänna vattentjänster innebär en viss ökad flexibilitet för kommunerna vid beslut om verksamhetsområden. Bland annat om möjlighet att göra bedömningen om allmänt va behövs eller om det i ett område i stället kan uppnås ett godtagbart skydd med hjälp av tillsyn av enskilda anläggningar enligt miljöbalken.

I Vattenmyndighetens åtgärdsprogram är en av åtgärderna att kommunen kan ta fram vatten- och avloppsvattenplaner för sitt arbete mot att nå god ekologisk status. [Åtgärdsprogram för vatten 2022-2027 Norra Östersjöns vattendistrikt | Vattenmyndigheterna](#)

2. Önskad effekt

Ett heltäckande styrdokument

VA-planen ska omfatta planering och hantering dricksvatten, spillvatten och dagvatten samt beskrivningar över hur MKN vatten ska kunna följas, hur vattenförsörjningen ska tryggas och hur negativa effekter av ex skyfall ska kunna förhindras. VA-planer fungerar också som underlag i samordningen av hur miljö kvalitetsnormer för vatten ska följas i kommunal planläggning, till exempel i översiktsplaneringen. Utbyggnadsplanerna av VA utgör en viktig del i vattentjänstplanerna.

Enköpings kommunen har en beslutad dagvattenplan från 2022 ”Dagvattenplan - Principer för ett långsiktigt hållbart dagvattenarbete”. Dagvattenplanen ska underlätta kommunens arbete med att skapa en långsiktigt hållbar och klimatanpassad dagvattenhantering.

Kommunen har också en VA-plan som beslutades 2015. Vår VA-plan tangerar vattentjänstplanens innehåll som den är utformad. Eftersom planen snart är 10 år gammal har den ett visst behov av att uppdateras. För att kunna bli en vattentjänstplan behöver kunskap tas fram om hur kommunen och i synnerhet VA-anläggningar påverkas av skyfall.

Att se över den miljöbedömning som gjordes i VA-planen från 2015 samt att ta fram kunskap för hur skyfall påverkar våra VA-anläggningar och kommunen i stort är det som saknas för att planen ska kallas för vattentjänstplan. viktiga och tillkommande kunskapsunderlaget och som gör att vi får en planering som förbereder oss för sådana situationen.

Beredskap för skyfall

Vattentjänstplanen ska innehålla kommunens bedömning om skyfall kan innebära en ökad belastning på de allmänna va-anläggningarna, dess eventuella påverkan på dricksvatten och spillvatten samt hur den ökade belastningen ska hanteras. Ambitionen är en bättre riskhantering och helhetssyn för dessa frågor. Vidare kan också ses en tydligare koppling till PBL som också anger bestämmelser om hantering av skyfall. Riskanalyserna behöver

Dokumenttitel Initiativ/förslag till satsning/utveckling		Dokumenttyp Mall	Sida: 3 (8)
Diariernr KS2023/171	Dokumentversion Version 1	Versionsdatum 20230310	Status

förbättras och en skyfallskartering kan användas som underlag. Underlaget kommer oss till nytta i samband med fysisk planering.

I Enköpings kommun har vi en lågpunktskartering sedan tidigare men vi saknar skyfallskartering som underlag i samband med samhällsplaneringen. Med en skyfallskartering får vi ett underlag som hjälper oss att förstå och visualisera var vatten samlar sig vid kraftigt nederbörd.

Utvecklad samverkan och tydlig ansvarsfördelning

Vi har en tydlig ambition att arbeta med VTP i samverkan, för att nå bästa möjliga resultat där olika verksamheter och nämnder bidrar utifrån sina ansvarsområden och kompetenser. Under arbetet med vattentjänstplanen är vårt mål att upprätta en tydlig ansvarsfördelning mellan berörda förvaltningar för bästa förutsättningar till genomförande av vattentjänstplanens innehåll. Samtidigt som kommunen som helhet uppfyller kraven för sin myndighetsroll inom vattentjänstlagen och miljöbalken.

3. Beskrivning av det som ska tas fram

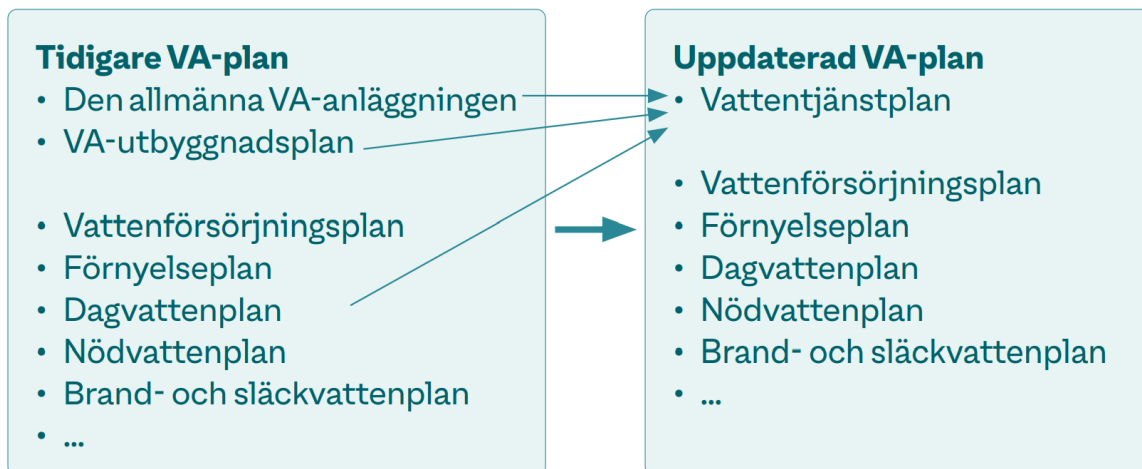
Arbetet med vattentjänstplan ska generera:

- Revidering av VA-planen (beslutad 2015) – planering och hantering av dricksvatten och vattenförsörjning, spillvatten, dagvatten och beskrivning av hur MKN vatten ska kunna följas. (Vägledning för framtagande av VA-plan finns här: [Vägledning för kommunal VA-planering \(havochvatten.se\)](https://www.havochvatten.se))
- En vattentjänstplan ska också innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna va-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall.
- Tydligare koppling till PBL
- De åtgärder och arbetsmoment som föreslås i planen ska ha en tydlig ansvarsfördelning.
- Avdelningsvisa åtgärdslistor/handlingsplaner för förvaltning av vattentjänstplanens innehåll/genomförande av vattentjänstplanens innehåll
- Kunskapshöjning/kompetensutveckling.
- Samverkansforum: Etablera ett samverkansforum för projektet. I slutet av projektet överlämnas arbetet till resurser som ska arbeta vidare med genomförandet av planen.

4. Avgränsningar

En vattentjänstplan ska antas av kommunfullmäktige kvartal 3 eller 4 2024. Vi har påbörjar arbetet i början av 2023. Vattentjänstplanen gäller för kommunens geografiska yta. Förenklat kan man säga att vattentjänstplanen är en utvecklad VA-plan som särskilt tar hänsyn till skyfall och dess påverkan på VA-systemet.

Dokumenttitel Initiativ/förslag till satsning/utveckling		Dokumenttyp Mall	Sida: 4 (8)
Diariernr KS2023/171	Dokumentversion Version 1	Versionsdatum 20230310	Status

Vattenmyndigheten beskriver i sitt åtgärdsprogram att kommunen behöver planera sin VA-försörjning inkl. dagvatten så att vi inte riskerar att påverka MKN vatten.

**Ur Åtgärdsprogram för vatten 2021–2027
(beslutat av regeringen 2022-06-09)**

Kommunerna, åtgärd 5: VA-plan inklusive dagvatten

Kommunerna ska upprätta eller revidera plan för dricksvatten, spillvatten och dagvatten (VA-plan) och genomföra åtgärder i enlighet med planen så att miljö-kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Denna ska bland annat innehålla:

- a. en beskrivning hur vattenförekomsternas status kan komma att påverkas av vatten- och avloppshanteringen i kommunen
- b. en riskanalys för de vattenförekomster som riskerar att inte följa miljö-kvalitetsnormerna Samverkan ska ske med berörd länsstyrelse. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Ur lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster framgår numer att kommunerna behöver ta fram en vattentjänstplan och att kommunen behöver ha ett 12-årigt perspektiv på planeringen.

Dokumenttitel Initiativ/förslag till satsning/utveckling		Dokumenttyp Mall	Sida: 5 (8)
Diariernr KS2023/171	Dokumentversion Version 1	Versionsdatum 20230310	Status

**Ur Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster
(ändringar antagna 2022-06-22)**

Följande bestämmelser tillkommer eller är ändrade i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och träder i kraft 1 januari 2023:

6 § Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, ska kommunen

1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och
2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA-anläggning.

Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Vattentjänstplan

6 a § Det ska finnas en aktuell vattentjänstplan i varje kommun. Kommunfullmäktige beslutar om antagande och ändring av en vattentjänstplan. Kommunfullmäktige ska minst vart fjärde år pröva om vattentjänstplanen är aktuell med hänsyn till behovet av allmänna vattentjänster.

6 b § En vattentjänstplan ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. En vattentjänstplan ska också innehålla kommunens bedömning av vilka åtgärder som behöver vidtas för att de allmänna VA-anläggningarna ska fungera vid en ökad belastning på grund av skyfall. Planen är inte bindande.

6 c § Utöver det förfarande som följer av bestämmelserna om strategiska miljöbedömningar av planer och program i 6 kap. miljöbalken ska kommunen innan den antar eller ändrar en vattentjänstplan

1. på lämpligt sätt och i skälig omfattning samråda med de fastighetsägare och myndigheter som kan antas ha ett väsentligt intresse av planen, och
2. ställa ut ett förslag till plan för granskning under minst fyra veckor. Kommunen ska informera om utställningen på sin anslagstavla före utställningstidens början. Informationen ska innehålla uppgift om förslaget huvudsakliga innebörd, var det ställs ut samt inom vilken tid och till vem synpunkter ska lämnas. Skyldigheten enligt första stycket 2 gäller inte förslag till ändring av en vattentjänstplan som endast berör ett fåtal fastighetsägare eller annars är av mindre betydelse.

6 d § Kommunen ska ta hänsyn till de synpunkter som kommer in under samrådet och granskningen.

Dokumenttitel Initiativ/förslag till satsning/utveckling		Dokumenttyp Mall	Sida: 6 (8)
Diariernr KS2023/171	Dokumentversion Version 1	Versionsdatum 20230310	Status

5. Förutsättningar

Vattentjänstplan är ett nytt begrepp och ett nytt krav för kommuner. Eftersom det är första gången som kommuner ska ta fram en vattentjänstplan, behövs både kompetensutveckling kring vattentjänstplanens innehåll och ett bredare nätverk för att lära av andra kommuner. Vår VA-plan från 2015 är en god stomme för den kommande vattentjänstplanen men den behöver uppdateras och breddas för att den ska uppfylla kraven om vattentjänstplan. Därtill ska den samordnas med innehållet i vår dagvattenplan som beslutades 2020.

Kommunen kan till viss del själva avgöra vilka delar som ska ingå i denna plan och därför är tanken att vår VA-plan och vår kommande vattentjänstplan tillsammans utvecklas till ett styrande dokument för kommunens vattentjänster. Denna sammanslagning kommer inte att påverka vår rapportering kring genomförande av vattenmyndighetens åtgärdsprogram för vattenförvaltning, då vi avser att uppfylla de krav som ställs i åtgärdsprogrammet genom den nya vattentjänstplanen.

Många kommuner har VA-planer men det finns idag inget lagkrav på att kommunen måste ha det. Däremot finns vatten- och avloppsvattenplaner med i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram.

6. Beroenden

Det finns beroenden till andra kommunala strategiska styrdokument. Vattentjänstplanen kommer att innehålla delar som behöver synkas med Översiktsplan, vattenplan och dagvattenplan.

7. Uppskattad kostnad

Finansiering av utökade uppgifter

Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska nya obligatoriska uppgifter för kommunerna åtföljas av en statlig finansiering. Det ser inte ut som att vi får någon utökad budget för detta. Vi förväntas ta fram detta utan ytterligare stöd.

Många kommuner har fått statsbidrag för sitt arbete med va-plan via förordningen (2009:381) om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt, s.k. LOVA-stöd. Vi anser dock att LOVA m fl statliga finansieringskällor i första hand ska gå till att finansiera faktiska fysiska åtgärder som förbättrar vattenkvaliteten framför planeringsdokument.

Enköpings kommun saknar skyfallskartläggning. En sådan skulle behöva tas fram av projektet. För Enköpings tätort är arbetet påbörjat och beräknas kosta 160 000 kr och finansieras av budgetram. Vi bör även inkludera kransorterna i denna kartläggning.

Dokumenttitel Initiativ/förslag till satsning/utveckling		Dokumenttyp Mall	Sida: 7 (8)
Diariernr KS2023/171	Dokumentversion Version 1	Versionsdatum 20230310	Status

Beräknad kostnad för tätorterna Enköping, Grillby, Örsundsbro, Skolsta, Fjärdhundra, Hummelsta och Lillkyrka. Detta till en kostnad av 200 000 kr.

Vi kommer också att behöva ett visst konsultstöd som kan hjälpa till som processtöd och vägleda oss i framtagandet av VTP, liknande den process som vi genomfört för dagvattenplanen.

Utöver kostnaden för skyfallskartering kommer personella resurser från miljöavdelningen, byggavdelningen, VA-verksamheten och verksamheten strategisk planering behövas.

För planen behöver en strategisk miljöbedömning genomföras (MKB).

8. Uppskattad kalendertid

Beslutad plan ska finnas i utgången av 2024.

9. Konsekvenser om inget görs

Det som har ändrats nu i och med beslutet i juni är att alla kommuner behöver ha en vattentjänstplan från 1 januari 2024. Om en plan inte finns beslutat 1 januari 2024 följer inga konsekvenser. För Enköping är det viktigt att vi tar fram en så bra plan som möjligt. Det kommer vi inte att kunna klara av till januari 2024. Därför anser vi att det är bättre för oss att sätta en realistisk tidsplan och att vi inom den tidsplanen får fram ett dokument av tillräckligt hög kvalitet. En sådan process kan vi klara av om vi har planen beslutad i utgången av 2024.

10. Övertagande, acceptans & överlämnande

VTP är klar när:

- Planen är beslutad av KF.
- En uppföljning av projektplanen och utvärdering av arbetssätt har genomförts.
- Projektets resultat har kommunicerats med berörda internt och externt. Det kontinuerliga arbetet med vattentjänstplanen ska genomföras i linjeverksamhet och bör formuleras som ett uppdrag utanför detta projekt som innefattar framtagande av själva planen. Planen innehåller en åtgärdslista och därför föreslås att en samverkansgrupp bildas som är ansvarig för att styra genomförande och uppföljning av punkterna i åtgärdslistan.
- Planen ska då övergå i ett operativt genomförande.

Dokumenttitel Initiativ/förslag till satsning/utveckling		Dokumenttyp Mall	Sida: 8 (8)
Diariernr KS2023/171	Dokumentversion Version 1	Versionsdatum 20230310	Status

Projektbeställare; namn och signatur	Datum
--------------------------------------	-------

Model: FSM10.1	File name: fsm026	Revised: 160901
-------------------	----------------------	--------------------